

Riksvåpenet og Telefonkatalogen i Jubiléumsåret

Telefonkatalogen for Oslo 2005 inneholder mange nyttige opplysninger. I katalogen vil den årvåkne abonnent således på side 12-13 kunne finne en lesverdig artikkel med overskriften ”100 år i det norske folks tjeneste”, med ytterligere høyst severdige illustrasjoner på de påfølgende side 14 og 15. Artikkelen omhandler Telefonkatalogens historie fra dens spede begynnelse i 1880.

Men telefonkatalogen fyller da vitterlig hele 125 år – hvorfor så beskjedne? Av grunner som en bare kan gjette seg til har imidlertid utgiverne funnet det oppportunt å legge særlig vekt på utviklingen gjennom de hundre år som er gått siden 1905. Som det sies: *”I 2005 fyller det selvstendige Norge 100 år som nasjon og Telefonkatalogen i år vil bidra i markeringen av denne historiske begivenheten. Forsidene på Telefonkatalogen vil i år være en hyllest til jubileet og presentere et utvalg tidligere katalogforsider”*. OK, vi har hørt til det kjedsommelige om unionsoppløsningen, og har avfunnet oss med at vi stadig befinner oss i det store jubiléumsåret. Like fullt bør artikkelens tema være av stor interesse for mange. Og selv om de mer tilårskomne blant oss kan huske det gamle Telegrafverkets forbrukerfiendtlige politikk, med de uendelige køene av mennesker som ønsket å skaffe seg telefon, så får vi være rause nok i all jubelstemningen til å svelge etatens selvskryt når den påberoper seg sin sekellange gjerning *”... i det norske folks tjeneste”*.

Telefonkatalogens artikkel er informativ, og dessuten ganske spennende lesning! Dessverre er den også skjemmet av en del slurvefeil. Av denne kategorien har vi den rotete og inkonsekvente bruken av betegnelsene Christiania, Kristiania og Oslo på landets hovedstad i forhold til de tidsangivelsene som artikkelen opererer med. Artikkelen inneholder også enkelte sleivete formuleringer. Foransiterte *”... fyller det selvstendige Norge 100 år som nasjon”* er temmelig smålåtent – nærmest inntil det absurde - sagt om en nasjon med en mer enn tusenårig veldokumentert historie. Likeledes formuleringen *”I 1905 fikk Norge endelig sin selvstendighet fra Sverige”*. Det faktiske forhold – politisk og historisk - var at unionen mellom de to land ble oppløst. ”Selvstendig” hadde jo Norge vært hele tiden, om enn med

felles statsoverhode med Sverige (det var faktisk den eneste institusjonen som hadde vært felles i tidsrommet 1814-1905).

Mer å undre seg over er likevel opplysningene som fremkommer i de påfølgende setningene: ”På grunn av katalogens lange produksjonstid klarte man imidlertid ikke å ta hensyn til dette i katalogen for 1906. Dette førte til at forsiden av denne katalogen fremdeles var prydet med kong Oscar IIs riksvåpen. Det var altså ikke før i 1907, nesten to år senere, at den første katalogen med det norske riksvåpenet ble utgitt”. Dette må nødvendigvis være feil – om ikke annet, så fordi man på forsiden av årets katalog (2005) med det blotte øye kan se gjengivelsen i faksimile av katalogen for 1905, - og den er vitterlig prydet med det norske riksvåpenet. Som rett og rimelig kan være, for kong Oscar II hadde selvsagt ikke noe riksvåpen. Han var *monark*, ikke noe *rike* – og kun riker kan ha riksvåpen. Og det hadde både Norge og Sverige – i 1905 såvel som både før og etter den tid.

Det norske riksvåpen – den gyldne løven med øks, på rød bunn – har lange historiske røtter. Det nevnes første gang av Snorre i Magnus Barfots saga: Kongen brukte det på sitt skjold og på sin kappe under felttoget til Irland i år 1103. Dengang var det riktignok *kongens* og ikke *rikets* våpen. Om kong Magnus selv gir sagaen ellers inntrykk at han var noe av en moteløve og en trendsetter, som gjerne lot seg sitere på fyndordet ”*Konge skal en ha til ære og ikke til langt liv*”. At hans introduksjon av den gyldne løven på rød bunn som kongelig skjoldfigur og draktmerke har vært et inspirerende eksempel til etterfølgelse, synes rimelig nok. Historien vet å fortelle at det ble brukt av kong Sverre i hans regjeringstid (1177-1202), og av samtlige senere norske konger.

Det er imidlertid først fra og med kong Eirik Magnussons regjeringstid (fra 1280) at det kan sies med sikkerhet at kongevåpenet også har hatt status som Kongeriket Norges offisielle segl og riksvåpen. Og det har det vært sammenhengende siden dengang. Riktignok i noe forskjellige utforminger – under dansketiden var økseskaftet langt og krumt (nærmest halvsirkelformet). Likeledes har formgivningen av selve løven variert noe. Riksvåpenets nåværende design – med en slank for ikke å si utmagret løve - skriver seg i hovedsak fra 1937 (med visse mindre justeringer i 1990). Hvordan riksvåpenet så ut på forsiden av Telefonkatalogen for 1907, og på hvilken måte det eventuelt adskilte seg fra 1905-utgaven, fremgår ikke av artikkelen. Men uansett hvilke justeringer i utformingen man måtte ha foretatt, så må det være klart at det utelukkende kunne dreie seg om detaljer uten konstitusjonell eller heraldisk betydning.

Det har opp gjennom årene vært harsellert en del over at man som motiv for Norges riksvåpen har valgt et dyr som mange opplever som en fremmed skapning. Diverse forslag om et alternativt dyr har vært lansert. I så fall kunne man – har det vært fremholdt fra enkelte kreative hold - velge et dyreslag som har gjort Norge særlig kjent over hele kloden, for eksempel *selen* (det kunne da være naturlig å erstatte øksen i løvens forlabber med en *hakapik*). En artig for ikke å si selsom idé, som imidlertid er beheftet med en mangelfull forståelse av et riksvåpens symbolfunksjon. Så lenge Norge er og forblir et monarki, blir det utvilsomt til at vi beholder løven, - det universelt hevdvunne symbolet på kongedømmet.

Norge har hatt en turbulent historie. Unioner har kommet og gått, det samme gjelder moter med hensyn til heraldisk design. Men riksvåpenet vårt har vi hatt i sammenhengende bruk i godt over 700 år. I så måte er det faktisk Europas eldste riksvåpen, og tildragelsene i 1905 betydde ikke noe fra eller til i så måte. Om dette er noe å være stolt av? Formodentlig en smakssak, men uansett kjekt å vite ...